

ΗΛΙΑΣ ΛΑΜΠΙΡΗΣ ΚΑΙ ΕΘΙΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Δάσκαρος Ευρ. Κοεμτζόπουλος

I. Εθιμικό δίκαιο

Το εθιμικό δίκαιο, κατά τον Αριστοτέλη, έχει πηγή το έθος, το οποίο λίγο διαφέρει από την ηθική, η οποία έχει συμπληρωματική λειτουργία με το άγραφο ή το γραπτό δίκαιο, με το νόμο¹.

Εθιμικούς κανόνες συμπεριφοράς μπορούμε να ανιχνεύσουμε, αν μελετήσουμε και το έργο του Ηλία Λαμπίρη, ο οποίος γεννήθηκε στη Θάσο, στο Θεολόγο το 1889, αποφοίτησε από την Αστική Σχολή του Θεολόγου, συνέχισε τις σπουδές του σε Γυμνάσιο των Αθηνών, άσκησε το επάγγελμα του εμπόρου και του λογιστή και διετέλεσε πρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Καβάλας, ήταν δε κάτοχος της γαλλικής και αγγλικής γλώσσας.

II. Επιστολή Ηλία Λαμπίρη

Από την ανάγνωση της επιστολής της 12ης Μαΐου 1962 του Ηλία Λαμπίρη, που απευθύνεται στα ανίψια τους Ευτύχιο και Ελενίτσα, από την Καβάλα στην Αθήνα, και αναφέρεται για την επάξια άνοδο του γιου τους Σωτήρη στον επιστημονικό τομέα της Αεροναυτικής του Διαστήματος (πυραύλων και καυσίμων των) και τη συμμετοχή του σε Συνέδρια: i) Ως εκπρόσωπος των Η.Π.Α. στο Brunswick της Γερμανίας, των χωρών του ΝΑΤΟ –θέμα μετάδοση απορρήτων– και ii) στο Leeds της Αγγλίας, με διοργάνωση Άγγλων επιστημόνων, γεγονός που αποτελεί τίτλο τιμής, όπως γράφει, για την οικογένειά τους, αλλά και για την πατρίδα του. Υψηλός τίτλος τιμής και γνώρισμα αρετής. *Aussi bien* (το αγαθό) *es une supreme vertu*. Στοιχεία δε της προόδου

1. Αριστοτέλης, Ηθικά Νικομάχεια: «Το γαρ ήθος έθος εστί πολυχρόνιο, η δε ηθική εντεύθεν τας επωνυμίας έχει» 1103α 17(Π Β), «Δικαιοσύνη τελείας αρετής ψυχής χρήσις εστί» 1129β 31. Γεωργίου Μιχαηλίδη-Νουάρου, «Δίκαιον και Κοινωνική Συνείδησις», Μελέται-Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1972, σ. 17-43. Τον ιδίου, «Ζωντανό Δίκαιο και Φυσικό Δίκαιο», έκδ. Αφοί Σάκκουλα, Αθήνα 1982, παρ. 15/112, παρ. 16/113, παρ. 17/136 (526).

του Σωτήρη είναι η βαθιά πίστη στο Θεό, η πίστη στην πατρίδα του Ελλάδα και η πνευματική του ενασχόληση με το επιστημονικό του έργο².

III. Αναφορά της επιστολής στη φοβερή μάχη του Κιλκίς - Λαχανά τον Ιούνιο του 1913

Όπως είναι γνωστό, τις 16 Ιουνίου του 1913, εκδηλώθηκε σύγχρονη εκδήλωση των βουλγαρικών στρατευμάτων κατά αντιστοίχων ελληνικών στις Ελευθερές, στη Νιγρίτα, στην Μπέραβα και στο Καρασούλι και κατά των Σέρβων στη Γευγελή. Μέσα στη Θεσσαλονίκη ξέσπασαν συγκρούσεις σκληρές, αλλά ο ελληνικός και η Κρητική Χωροφυλακή πέτυχαν να αιχμαλωτίσουν το βουλγαρικό απόσπασμα. Τέσσερις ολόκληρες ελληνικές μεραρχίες κατευθύνθηκαν στις 19 Ιουνίου στις βουλγαρικές θέσεις μπροστά στο Κιλκίς, δύσκολος χώρος, όπου υπήρχαν οχυρωμένες ισχυρότατες βουλγαρικές δυνάμεις. Έπειτα από μια σκληρή αντιπαράθεση στα αντιμαχόμενα μέρη οι Βούλγαροι υποχώρησαν προς τη Δοϊράνη και το Στρυμόνα και οι Έλληνες προωθήθηκαν στα υψώματα του Λαχανά ολοκληρώνοντας τη στρατηγική νίκη της 19-21 Ιουνίου με την περαιτέρω προώθηση των ελληνικών στρατευμάτων στην Ανατολική Μακεδονία και τη Δυτική Θράκη (βουλγαρική περιοχή του Πιρίν) και τη διάβαση των στενών Κρέσνας (8-11 Ιουλίου 1913). Η τελική νίκη στο Σιμιτλή, Άνω Τζουμαγιά (Gjogoev-gard), σήμανε το τέλος των επιχειρήσεων του ελληνικού στρατού κατά τον Β΄ Βαλκανικό πόλεμο. Έχουμε έτσι μετατροπή του γεωγραφικού χάρτη της Βαλκανικής και μια νέα τάξη πραγμάτων³.

IV. Συνθήκη του Βουκουρεστίου (28ης Ιουλίου 1913)

Υπήρξε απόρροια των Βαλκανικών πολέμων και τυπικά έλυσε το Μακεδονικό ζήτημα με παραχώρηση 51% του εδάφους της Οθωμανικής γεωγραφικά «Μακεδονίας» στην Ελλάδα, το 39% στη Σερβία και το 10% στη Βουλγαρία. Η παγίωση της εθνικής κυριαρχίας των Ελλήνων στη Μακεδονία συντελέστηκε σταδιακά, διαχρονικά, με βάση τα προβλεπόμενα δικαιώματα από τις διεθνείς συμβάσεις (άρθρο 38 κ.χ. Ο.Η.Ε.). Πρώτο ρεύμα προσφύγων στην ελληνική Μακεδονία Αλεξανδρούπολη (Δεδέαγατς), Ξάνθη, Στρώμνιτσα, Μελένικο ήταν τα νεότερα ελληνικά αστικά κέντρα από τα οποία αποχώρησαν αρχικά συμπαγείς ελληνικοί πληθυσμοί. Επίσης, το Σιδηρόκαστρο (Δεμίρ Χισάρ), η Χρυσοπηγή (Σαρί Σαμπάν), η Καβάλα έγιναν

2. Τερέζα Πεντζοπούλου - Βαλαλά, Ομιλία 21ης Μαρτίου 2005 στην Ε.Μ.Σ. με θέμα: Η 25η Μαρτίου και ο πατριωτισμός των Ελλήνων. Η ιδιαιτερότητα, με αντιφάσεις, του χαρακτήρα των Ελλήνων με αναφορά στο ναύαρχο Μιαούλη.

3. Σπυρίδων Σφέτσας, «Η διαμόρφωση της ολαβομακεδονικής ταυτότητας». Μια επώδυνη διαδικασία, εκδόσεις ΒΑΝΙΑΣ, Θεσσαλονίκη 2003, σελ. 120 επομ. 177, Πρόλογος, Επίλογος, σ. 281-283.

υποδοχείς προσφύγων. Οι ομογενείς της Μ. Ασίας εγκαταστάθηκαν στα νησιά του Αιγαίου, στη Μακεδονία (150.000 το 1914). Και φυσικά δεν θα υπήρχε λόγος να θυμηθεί κανένας τα δυσάρεστα αυτά γεγονότα, αλλά νομίζω πως η αναζωπύρωση της μνήμης, όπως προκύπτει από τα σύγχρονα καθημερινά γεγονότα, επιβάλλουν την εγρήγορση, την ανασκόπηση αυτή, με την ευκαιρία της μερικής έρευνας του έργου και του πατριωτισμού του Ηλία Λαμπίρη, ο οποίος, ασφαλώς, ως ψυχή είναι παρών και παρακολουθεί και ο ίδιος το συμπόσιο αυτό⁴.

V. Προσωπογραφία του Ηλία Λαμπίρη

Εργατικός, αγαπούσε την οικογένειά του, αλλά αγαπούσε περισσότερο την πατρίδα του, ήταν κοινωνικός και χαρά του ήταν η πρόοδος στη ζωή. Άνθρωπος με βαθιά θρησκευτική πίστη και φυσική ζωντάνια, όπως εμφανίζεται μικρός και στη φωτογραφία που δημοσίευσε ο Κώστας Χιόνης («Θασιακά», τ. 3 (1986), Γενεαλογικό δέντρο, σ. 108-109, Επιστολή του για τα γεγονότα του 1902, «Θασιακά», τ. 1 (1984), σ. 29-33).

Από την επιστολή του 1962 προκύπτουν τα εξής στοιχεία:

Η αγριότητα του πολέμου (1913) και ο φανατισμός κατά τη μάχη, αλλά παράλληλα και ο ανθρωπισμός που ακολουθεί μετά τη μάχη, η περίθαλψη των αιχμαλώτων - τραυματιών (Enry Dynan Σολφερίνο), ο οποίος απαλύνει την εχθρότητα, ξυπνά φιλόανθρωπα συναισθήματα και δημιουργείται μια νέα τάξη πραγμάτων, η οποία ζητάει επικύρωση από μια συνθήκη. Η λειτουργία του δικαίου στις καταστάσεις αυτές είναι παρούσα και θεραπευτική. Το δίκαιο δίνει τις δυνατές λύσεις στα πολλαπλά προβλήματα και απαλύνει τη συμφορά. Ανταποκρίνεται στην πρόσκληση των αντιμαχόμενων –την αντιδικία– προκειμένου για πολιτική ή αστική ή ποινική υπόθεση, και προτείνει τη συμφιλίωση, με συμβιβασμούς, αμοιβαίες παραχωρήσεις, υποχωρήσεις για να σταθεροποιηθεί το μέλλον και να γευθούν οι πρώην εχθροί τους καρπούς της ειρήνης, για τους οποίους οι πατέρες της εκκλησίας, οι απόστολοι, αλλά και οι αρχαίοι τραγικοί ποιητές, τότε και τώρα, κάνουν λόγο και πείθουν τους πιστούς, τους πολίτες, τους κοινωνούς για τη θεραπευτικότητα του δικαίου.

VI. Δικαιϊκά κείμενα

Όλα τα κείμενα της Κοινωνίας των Εθνών, ο Καταστατικός Χάρτης των Ηνωμένων Εθνών (Ο.Η.Ε.), των Συνταγμάτων, αλλά και οι Κώδικες της Ποινικής και

4. Θεοφάνη Μαλπίδη, «Η διαμάχη 'παλαιομουσουλμάνων' κεμαλικών στην ελληνική Θράκη της περιόδου του μεσοπολέμου, 'Νέα κοινωνιολογία'» Ιανουαρίου 2004, σσ. 73-85. Αριστ. Ρητορική, προς Αλέξανδρον, 1425α, 1447α,β.

Αστικής Δικονομίας, τους ιδίους ή παρόμοιους κανόνες δικαίου προβλέπουν για να εκλείψουν οι διαφορές των ανθρώπων - διαδίκων - αντιδίκων - στον τοπικό ή το διεθνή χώρο⁵.

Έτσι η προσωπικότητα του Ηλία Λαμπίρη από το γνωστό γραπτό και προφορικό του λόγο και από άλλα στοιχεία γίνεται πλέον φωτισμένη –πρωταγωνιστεί– και μας επαληθεύει τα γνωρίσματα του αγαθού ανδρός, ο οποίος βίωσε τα κοινά, ανέδειξε την οικογένειά του, ήταν χρήσιμος για την πατρίδα του και βοήθησε το Δήμο Καβάλας με τη φωτεινή παρουσία του στα Συμβούλια και μας δίνει τη χαρά να του ανταποδώσουμε σήμερα την ευγνωμοσύνη μας, γιατί η μνήμη του είναι ζωντανή ανάμεσά μας και στους οικείους του, το δε έργο του μας δίνει την ευκαιρία να το συνεχίσουμε στη ζωή μας. Για μας η προσωπικότητα αποτελεί ιστορία δημιουργική από την οποία αντλούμε ήθος, έθος και αρετή, στην οποία ειδικώς αναφέρεται στην επιστολή του στη γαλλική γλώσσα. *Pauvrete n' est pas vice ... aussi bien est une supreme vertu* (αγαθό ηθικό ή έννομο του κράτους δικαίου), απαντώντας στα αγαπημένα του ανίψια Ευτύχιο και Ελενίτσα, που χάθηκαν πηγαία για την προκοπή και επιστημονική άνοδο του Σωτηράκη - Σωτήρη.

Αξιοσημείωτη επιστολή Ηλία Λαμπίρη της 12ης Μαΐου 1962 (αποσπάσματα)

«Μόλις κατέπαισεν ο ορυμαγδός της σκληράς και αιματηρής μάχης καθ' ην εξε-
τυλίχθησαν σκηναί μίσους και σκληρότητος εκ μέρους των Ελλήνων πολεμιστών
διά να καταβάλουν την λυσσαλέαν επιμονήν ... των εχθρών Βουλγάρων και στή-
σουν το τρόπαιον της θρυλικής νίκης ... είδον πλείστους εκ των ημετέρων θρυλικών
ηρώων, ορεσειβίων ευζώνων, μικράς πνευματικής επιφάνειας, οίτινες ενώ προ ολί-
γου κατεσπάραζον τον εχθρόν και διά των οδόντων των, να αμβλύνεται αυθαρεί το
μίσος των και να μεταβάλλεται η προ μικρού λύσσα εκδικήσεως εις μίαν συγκινη-
τικήν ευσπλαχνίαν προς τον αδυσώπητον εχθρόν, όταν έβλεπον τούτο ομιώζοντα
εκ του πόνου των πληγών του, και να σπεύδουν με μίαν ανήκουστον και πρωτοφα-
νή ελεήμονα προσπάθεια να επιδέσουν τας πληγάς του με το ανεπαρκές διά τας
ιδίας ανάγκας νερό του παγουριού των, και να καταβάλλουν φιλόφρονας προσπα-
θείας, απαράλλάκτως ως να παρείχον ταύτας εις κινδυνεύοντα αδελφόν (αρχή
αδελφοσύνης) των, και χωρίς να θεωρηθεί υπερβολικό, με αναβλύζοντας εκ δα-
κρύων οφθαλμούς. Ασφαλώς η ανθρώπινη αυτή πράξις είναι ύψιστη αρετή (vertu),
προγονική, της οποίας η τιμή, προνομιακώς, ανήκει στους Έλληνες...».

5. Κωνσταντίνος Ευσταθιάδης, «Διεθνές δίκαιον», Αθήναι 1971 Γ, σσ. 5, 70 (αρχή ευθύνης), 87 διε-
θνής ευθύνη ατόμου, διεθνής ευθύνη κράτους έναντι ατόμου. Του ιδίου, Δίκαιον Πολέμου, σσ. 13-17, Το
εθιμικόν Δίκαιον, Το Συμβατικόν Δίκαιον - Δ.Σ. Γάργα, «Το Διεθνές Δίκαιον των Ενόπλων Συγκρούσε-
ων», 2000, Principle of Distinction, Principle of Humanity, σσ. 55, 57.

VII. Προδικαιϊκές αρχές

Ακόμα και από την εποχή του Ομήρου, από την Οδύσσεια και Ιλιάδα, διαφαίνονται εθιμικές δικαιοϊκές Αρχές, οι οποίες μετεξελίσσονται σε σύγχρονες αρχές δικαίου. Ενδεικτικά, αναφέρουμε την αρχή της φιλίας, της δίκαιης κρίσης, δίκης, του δίκαιου κριτή (αντικειμενική γνώμη), την αρχή του κοινού αγαθού, του σεβασμού του άλλου –ετερόδοξου της συνύπαρξης– ανοχής. Όλες αυτές τις αρχές ο σοφός –πρακτικός νομοθέτης τις ενσωμάτωσε σε νομικά κείμενα, επηρεασμένος από άλλα εκκλησιαστικά, νομικά, φιλοσοφικά, ποιητικά κείμενα – ποιήματα, ώστε οι άνθρωποι, κοινωνίες, πόλεις, κράτη, πολιτείες να προσανατολίζονται προς την ορθή οδό, Ηθική, και να ζούν με λιγότερα προβλήματα, λιγότερες διαφορές, αστικές και κοινωνικές, διεθνείς. Η φιλική, ειρηνική αντιμετώπιση των προβλημάτων μας έχει δημιουργικούς καρπούς, γι' αυτό το λόγο γίνονται τα Συνέδρια, γι' αυτό το λόγο πραγματοποιούνται οι Διεθνείς Συνελεύσεις, με τα θετικά (+) και αρνητικά (-) μηνύματα και τον ίδιο σκοπό θεραπεύει το παρόν Συμπόσιο με τους ερευνητές – επιστήμονες με την αξιοποίηση των σύγχρονων προβλημάτων, πορισμάτων, ώστε η ζωή μας με τη σύνθεση των χρησίμων παραδοσιακών στοιχείων, με τα νεότερα εκ του προσωρινού μακρού όμως ρεύματος της παγκοσμιοποίησης (Globalization), να συμβάλει στην επιτυχία των κοινωνιών – ανθρώπων των Πολιτειών και της Οικουμένης⁶.

Κλείνοντας, στο σημείο αυτό, έρχεται στη μνήμη μας η διδασκαλία του Διεθνολόγου Καθηγητή του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης Κωνσταντίνου Ευσταθιάδη, ο οποίος παρέπεμπε, με σοφά λόγια στη φιλοσοφία του Άραβα σοφού, ο οποίος δίδασκε ότι ο άνθρωπος οφείλει να κάνει το μεγαλύτερο καλό εν καιρώ ειρήνης και το μικρότερο κακό⁷ κατά τη διάρκεια του πολέμου⁸.

6. Όμηρος Ιλιάδα Β 85 β: «Δει γαρ τον άρχοντα (Αγαμέμνονα) τοσούτον είναι των αρχομένων προνούστερον όστιν ποιμένα προβάτων λέγει δε τον Αγαμέμνονα (B.C.E.E., E4). (Ποιμένα των λαών - Shepherd of nations). Andre Fontaine, Το Βήμα, 20-11-05 93Α61. Στράτου Δ. Ηλιαδέλη, «Μακεδόνες απόδημοι στη Μεσευρώπη (1650-1950), Εκδόσεις Υπουργείου Μακεδονίας - Θράκης, Θεσσαλονίκη 2005, σ. 79, 148, 126, 70, 109, 116, 144, 54.

7. Κων/νου Θ. Ευσταθιάδη, «Διεθνές Δίκαιον», Αθήνα 1971. Του ιδίου, Δίκαιον του Πολέμου. Προεισαγωγή Αριστοτέλους Πολιτικά Ι.Ι.12, Ηθικά Νικομάχεια Ι108 α 9. Εναγγέλου Μουτσοπούλου, Οι αισθητικές κατηγορίες κατά τον Πέτρο Βράιλα - Αρμένη, Ανάπτυο από την Επιστημ. Επετ. της Φιλ. Σχολής του Παν. Αθηνών, Αθήνα 2000, σσ. 28, 30.

8. Ο κ. Κων/νος Χιόνης, αντιπρόεδρος της Θασιακής Ένωσης, έθεσε στη διάθεσή μου οκτώ (8) επιστολές του Ηλία Λαμπίρη από οικογενειακή αλληλογραφία, αναφερόμενη σε εμπορικές συναλλαγές των ετών 1903, 1907, 1934, 1935, 1952. Η από 28 Μαΐου 1935 προς τον «αγαπητό αδελφό Νικόλαο», που διέμενε στο Θεολόγο, ενθυμίζει την προς Δημόνικο επιστολή του Ισοκράτη. Κάνει λόγο για «οικογενειακή αξιοπρέπεια - ηθική». Αυτά φυσικά για το επόμενο συνέδριο. Αρ. Η.Ν. 1108-9.